

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 60.

Lördagen den 11 juni.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande juni.

§ 2.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti bevillningsutskottets memorial nr 48, statsutskottets memorial nr 139, jordbruksutskottets memorial nr 96, punkterna 1 och 2 samt statsutskottets memorial nr 146 och 147 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial nr 48).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, i gällande tulltaxa skall efter taxenummer 13 intagas ett nytt taxenummer av följande lydelse:

	Tull för 100 kg kronor
Fisk:	
skarp sill (vassbuk), kryddad eller saltad:	
— — — — — — — — — — — — — — — —	
— — — — — — — — — — — — — — — —	
långa, färsktorkad N	75:—

röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att de likalydande motionerna I: 87 av herr Sundberg m. fl. och II: 122 av herr Olsson i Berg m. fl., om tull å torkad färsk långa, icke skola föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 79 Ja, och 83 Nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 60 Ja och 54 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 79 Ja och 83 Nej, sammanräkningen visade 139 Ja och 137 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 139).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till herrar J. B. Johanssons och Holmgrens m. fl. motioner I: 129 och II: 153 avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag som herr Olof Olsons motion I: 128, herr Lindhagens motion I: 216, i vad den ej redan varit föremål för riksdagens prövning, ävensom herrar Nilssons i Malmö och Törnkvists i Karlskrona motioner I: 130 och II: 154, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till *upplysningsarbete för freden* för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra anslag av 25,000 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 83 Ja och 94 Nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 49 Ja och 65 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 83 Ja och 94 Nej, sammanräkningen visade 132 Ja och 159 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 96, punkt 1).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och med avslag å motionerna I: 350 och II: 510 i den mån de ej sammanfalla med Kungl. Maj:ts förslag till lindring av fraktkostnader för kalk m. m. för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor att utgå enligt vissa i propositionen angivna förändrade grunder för bidrag till sådan fraktlindring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att med bifall till motionerna I: 350 och II: 510 och med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i den mån det ej sammanfaller med nämnda motioner till lindring av frakt-

kostnader för kalk m. m. för budgetåret 1932/1933 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 500,000 kronor att utgå enligt nu gällande grunder för bidrag till sådan fraktlindring.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 45 Ja och 131 Nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 45 Ja och 73 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 45 Ja och 131 Nej, sammanräkningen visade 90 Ja och 204 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt jordbruksutskottets memorial nr 96, punkt 2).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall i nu förevarande del till motionerna I: 350 och II: 510 avslå Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en statens kalkbrukslånefond, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

dels beslutat, att en fond, benämnd statens kalkbrukslånefond, skall inrättas, från vilken lån må utlämnas till utförande av anläggning för kalkförekomsts utnyttjande i syfte att tillgodose jordbrukets kalkbehov,

dels medgivit, att lån ur sagda fond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag,

dels ock såsom kapital för statens kalkbrukslånefond anvisat för budgetåret 1932/1933 under utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder, ett reservationsanslag av 400,000 kronor.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 58 Ja och 108 Nej, varjämte 14 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 76 Ja och 33 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 58 Ja och 108 Nej, sammanräkningen visade 134 Ja och 141 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 146).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till herr Järtes motion II: 545 och herrar Möllers m. fl. och Hanssons i Stock-

holm m. fl. motioner I:164 och II:210 samt med avslag å herr Forssells motion II:549, de tre sistnämnda motionerna, i vad de avse maximigränsen för dyrtidstilläggen, må avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande sänkning av det belopp, varå dyrtidstillägg högst må utgå, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, beslutat, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg under budgetåret 1932/1933 skall utgå, fastställas för nyreglerad avlöning till 700 kronor och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 65 Ja och 104 Nej, varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 62 Ja och 37 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 65 Ja och 104 Nej, sammanräkningen visade 127 Ja och 141 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjätte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 147).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att herrar Asplunds m. fl. samt Hages och Lövgrens i Nyborg motioner I: 267 och II: 378 ej må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av de av herrar Asplund m. fl. och Hage och Lövgren i Nyborg väckta motionerna I: 267 och II: 378, under utgifter för kapitalökning till *en andra avloppstunnel vid Porjus kraftstation*, anvisat ett reservationsanslag av 150,000 kronor, att utgå av lånemedel.»

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, företogs omröstningen medelst namnupprop, och utföll densamma med 82 Ja och 85 Nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 48 Ja och 51 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 82 Ja och 85 Nej, sammanräkningen visade 130 Ja och 136 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogos vart efter annat:

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare m. fl.;

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets memorial:

nr 12, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 8 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 13, angående ersättning åt utskottets tjänstemän m. fl.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av väckt motion angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter, i vad den avser viss ändring i lagen om sparbanker m. m.; och

nr 72, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om inrättande vid riksbankens avdelningskontor i Malmö av en ny kamrerstjänst i 24:e lönegraden; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om beredande av lån ur kyrkofonden åt arrendatorer av prästerskapets löneboställen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtanden hemställt.

§ 4.

Herr talmannen meddelade, att nedannämnda departementschefer tillkännagivit, att de vid kammarens sammanträde nästkommande måndag ämnade besvara

herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet herr *Weijnes* interpellation angående revision i viss riktning av den för rikets folkskolor gällande undervisningsplanen; samt

herr statsrådet och chefen för socialdepartementet interpellationerna:

av herr *Ström* angående beredande av arbetstillfällen åt i landet bosatta musiker; och

av herr *Sandström* i anledning av Kungl. Maj:ts beslut i ärende angående ifrågasatt bildande av en ny köpingskommun.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet:

nr 354, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter jämte i detta ämne och andra samma produktion berörande frågor väckta motioner;

från bevillningsutskottet:

nr 355, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande tillverkning av brännvin;

nr 356, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 (nr 61) angående mantalsskrivning m. m.;

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om fortsatt tillämpning under budgetåret 1932/1933 av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänknings-skatt å spritdrycker ävensom i ämnet väckt motion;

nr 359, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt; och

nr 366, i anledning av väckta motioner om tull å torkad färsk långa;

från första lagutskottet:

nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om betalning på grund av vissa obligationer;

nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet; och

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag;

från andra lagutskottet:

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om delning av jord å landet inom vissa delar av Kopparbergs län m. m.;

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om äldre ägo gränser m. m.;

nr 362, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk inblandning i importerad bensin av motoralkohol, framställd ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning; och

nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 45 mom. 2 i värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337); samt

från sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet:

nr 361, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ekle-siastisk boställsordning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 52, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 231, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt be-fattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning; och

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 270, dels ock i proposition nr 262, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933, gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

bankoutskottets

utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner, i vad angår pensions- och indragningsstaterna; och

memorial, nr 74, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid riksdagens verk, pensionerade f. d. befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.40 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 13 juni.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 7 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr *Brännbergs* interpellation angående upphandlingen av förnödenheter m. m. för statens verk och inrättningar.

§ 3.

*Svar å
interpellation.*

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Stadener**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Weijne till mig framställt följande spörsmål: »Vill herr statsrådet medverka till en revision av den för rikets folkskolor gällande undervisningsplanen i syfte att minska lärostoffet och ernå en starkare koncentration kring det för livet betydelsefulla?»

Interpellanten har särskilt uppehållit sig vid ämnena modersmål och räkning och den enligt hans mening alltför ringa tid dessa ämnen intaga i folkskolans läroplan. Såsom interpellanten erinrar inkommo efter tillkomsten av 1919 års undervisningsplan ett antal framställningar avseende bland annat en mera stärkt ställning åt dessa ämnen. Den 16 november 1929 avstyrkte skolöverstyrelsen de ifrågasatta ändringarna i undervisningsplanen. Överstyrelsen erinrade därvid hurusom nuvarande timtal, som i vissa fall uppginge till hälften av den sammanlagda tiden för samtliga läsämnen, utgjorde en väsentlig ökning i förhållande till 1909 års normalplan. Vidare påpekade skolöverstyrelsen att fordringarna i sagda ämnen icke kunde ställas alltför höga med hänsyn till den ålder, vid vilken barnen lämnade skolan, och framhöll att vad modersmålet beträffade detta ämne erhöi vid undervisningen stöd av andra ämnen, på det lägre stadiet av hembygdsundervisningen och på det högre av historia, naturkunnighet och geografi. Här erbjödes en ständig övning i att språkligt uttrycka sig och en samverkan ämnena emellan kunde lätt åvägabringas, då ju i folkskolan i regel en lärare handhade samtliga ämnen i en avdelning. Även den som finner önskvärt att modersmålet kunde erhålla ännu mera tid torde dock erkänna att ämnet vore väl tillgodosett och att det vore svårt att anvisa från vilket annat ämne tid borde tagas för att lägga till modersmålet. Vad beträffar ämnet räkning gällde i stort sett detsamma. Räkningen krävde, menade skolöverstyrelsen, mycken övning och mycken tid, men faran att misshushålla med tiden vore knappast så stor beträffande något annat ämne som just i fråga om räkning. Resultatet berodde på den grundläggande undervisningen, goda läroböcker samt elevernas självverksamhet under oavlåten kontroll. Saknades dessa förutsättningar, ansåge överstyrelsen att ett utökad timtal snarare skada-

de än gagnade. I anslutning till skolöverstyrelsens yttrande föranledde de inkomna framställningarna ingen åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Såsom interpellanten ävenledes erinrat har frågan om modersmålets och räkningens ställning i folkskolan varit föremål för uppmärksamhet vid såväl 1928 som 1931 års riksdagar. Nämnda år väcktes av herr Weijne motioner vari hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:tt anhålla om åtgärder för beredande åt ämnena modersmålet och räkning av en stärkt ställning i undervisningsplanen. Vid 1928 års riksdag tillstyrktes motionen av andra kammaren men avvisades av första kammaren.

Vid 1931 års riksdag tillstyrktes motionen av vederbörande utskott, som bland annat framhöll hurusom behovet av ökat timtal för sagda ämne vore särskilt framträdande på det högre stadiet och vidare menade att genom koncentrationsläsning i historia, geografi och naturkunnighet tiden för dessa ämnen kunde begränsas, varförutom en begränsning kunde ske i tiden för ett eller annat övningsämne. I en vid utskottets yttrande fogad reservation framhölls att en inskränkning av tiden för de kunskaps- och karaktärsbildande ämnena skulle göra folkskolan fattigare i dess egenskap av allmänbildande skola och att en utökning av tiden för modersmålet och räkning ej kunde ske annat än genom en förlängning av skoltiden. I debatten i andra kammaren betonades bland annat att folkskolan sedan länge lämnat sitt stadium av läs-, skriv- och räkneskola och att dess uppgift numera vore att meddela visst grundläggande mått av allmänbildning. Vidare framhölls det opedagogiska i att lägga tyngdpunkten på vissa abstrakta ämnen, något som skulle göra skolarbetet tråkigt och enformigt. Kammaren beslöt emellertid bifalla utskottets hemställan.

Första kammarens vederbörande utskott inhämtade över motionen yttranden från föreningar och korporationer bland folkskolans lärare. I samtliga dessa yttranden avstyrktes ändringar i undervisningsplanen i det av motionären angivna syftet. Den mera genomförda heltidsläsningen, menade man, skulle giva ett bättre resultat, likaså de nya undervisningsmetoderna. Enligt de sistnämnda borde en samverkan komma till stånd mellan olika ämnen. Det vore därför skadligt för modersmålet och räkning med en beskärning av den redan nu knappa tiden för historia m. m. Motionens åtgärder skulle medföra en sänkning av skolans bildningsmål. Utskottet avstyrkte motionen och kammaren biföll utskottets hemställan.

Den fråga som interpellanten nu framställt syftar sannolikt något vidare än vad han i ovanberörda motioner åsyftat och vad själva motiveringen till interpellationen giver vid handen. Under det att ovanberörda motioner och interpellantens motivering närmast tagit syfte på ämnena modersmålet och räkning har interpellanten i sin fråga berört folkskolans lärostoff i dess helhet och pekat på möjligheten av att genom koncentration minska lärostoffet.

Jag vill till en början något beröra vad interpellanten i sin motivering angivit rörande den ställning, som ämnena modersmålet och räkning intaga i undervisningsplanen. Är resultatet av folkskolans undervisning i dessa ämnen behäftat med brister, så bör man naturligen tillse att de bringas att upphöra. Men boten häremot ligger enligt min mening egentligen icke i yttre reformer, nya undervisningsplaner eller ändrade anvisningar. Boten häremot bör sökas i skolans inre liv och arbete. För frågans bedömande bör man klargöra för sig folkskolans uppgift. Den är ju att giva den för livets behov bästa möjliga grundläggande bildningen. Men ju mer den betonar den direkta träningen framför den fostrande och förståndsutvecklande sidan i undervisningen, desto mera avviker den från det harmoniska bildningsideal, som tillhör grundtankarna i 1919 års undervisningsplan.

Undervisningsplanen är för övrigt ingen lag som bokstavstroget skall följas. Den är given till huvudsaklig ledning. Det samarbete mellan olika ämnen som

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bättre än utökat timtal skulle stärka modersmålets ställning hindras ingalunda av undervisningsplanen. Och denna plan kan i dess nuvarande skick så utnyttjas av en lärare att ett väsentligt bättre resultat avvinnes än nu till äventyrs kan vara fallet. Den nyare pedagogiska metodiken kommer, rätt använd, tvivelsutan att bära frukt. Ty den åsyftar väckandet av elevernas håg för självständigt bildningssökande och väckandet av håg för ett arbetssätt som passar även efter skoltidens slut. Härigenom komma påtalade brister i modersmålet och räkning att av sig själva upphöra.

Då emellertid interpellanten i sin fråga talar om en minskning av lärostoffet och en starkare koncentration kring det för livet betydelsefulla, syftar han, såsom jag nyss antytt, längre. Han synes vilja en fullständig revision av den nu gällande undervisningsplanen. Det är icke uteslutet att minskning av lärostoffet i folkskolan bör ske men den bör ske med stor försiktighet. Den bör icke i första hand ske genom ändring av undervisningsplanen. 1919 års undervisningsplan har tillkommit efter moget övervägande. Den har hälsats med tillfredsställelse inom vida kretsar och en rubbning av grunderna i denna undervisningsplan är icke tillrådlig, förrän andra vägar till lärostoffets begränsning hava försökts. Till dessa vägar torde framför allt böra räknas utmönstring ur läroböckerna av detaljuppgifter om likt och olik. Läroböckerna hava svällt ut till uppslagsböcker, som överbjuda varandra i anhopning av stoff. Mycket härav ligger högre än barnets fattningsförmåga räcker. Mycket ingiver barnet enbart trötthets- och tråkighetskänslor. Försöket att tillägna sig allt detta slutar med att ingenting riktigt fastnar hos barnen. Den där fasta kärnan av faktisk kunskap i vetandets elementer, vilken är all rätt folkskolundervisnings betydelsefulla behållning, skapas icke och blir icke barnets egendom. Det gäller att få läroböcker, som skilja på huvudsak och bisak. Det ankommer på läraren att utmönstra vad för ett visst åldersstadium är av mindre betydelse och kraftigare betona vad för samma åldersstadium är fruktbringande och gagneligt. Särskilt tillkommer det läraren att i folkskolans högsta klasser göra i avseende å lärostoffet en sådan urskillning att läraren framför allt betonar vad som är för eleven värdefullt för hans fortkomst i livet. Den av interpellanten åsyftade starkare koncentrationen kring det för livet betydelsefulla har mina livliga sympatier, men jag skulle helst vilja att den kunde vinnas inom ramen för nu gällande undervisningsplan.

Härpå yttrade

Herr **Weijne**: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra ett tack för det svar, som han här har lämnat. Läget då interpellationen framställdes var i åtskilliga avseenden helt annorlunda än vad det är i dag. Då pågick den allmänna diskussionen om folkskolans kunskapsresultat med anledning av den bekanta cederbladiska undersökningen, och när jag framställde min interpellation, var det närmast för att ge herr statsrådet ett tillfälle att offentligt framlägga sin syn på de då aktuella frågorna. Det har nu gått några månader sedan dess, månader upptagna av materiella bekymmer under en av de svåraste kriser landet har genomkämpat. Det är då naturligt, om dessa i sig själva betydelsefulla spørsmål något ha glidit åt sidan.

Emellertid är förhållandet det, herr talman, att mitt intresse för frågan och min uppfattning ingalunda daterar sig från tiden för den cederbladiska undersökningen eller beror av denna. Jag har under flera år varit lärare ibland ungdomsbrottslingar, pojkar som kommit till uppfostringsanstalten några år efter sedan de slutat skolan. Och när det gällde för mig att pröva deras kunskapsresultat, slog det mig starkt, hurusom man i folkskolan sysslats med mycket ovä-

sentliga ting, men ofta ej lyckats giva dem den fasta kunskapskärna, som det bör vara folkskolans angelägenhet att ge. Jag skall icke gå in på de felkällor, som man har brottats med, då det gäller särskilt den vanartiga ungdomen. Jag tror, att totalbilden av kunskapsavvägningen ändå blir något så när riktig.

Jag anser i likhet med herr statsrådet, att det ej är *alldeles* nödvändigt att arbeta om undervisningsplanen, och särskilt i nuvarande tider är det ganska naturligt, om man anser, att det finnes uppgifter, som äro långt angelägnare. Jag tror dock, att det vore önskvärt, om man ville taga upp hela spörsmålet, och jag är övertygad om att det inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att bli nödvändigt, ty här hopas kunskapsstoffet på det ena området efter det andra. Än pockar det ena och än det andra på rum. Här kräves t. ex. att barnen skola lära sig, hur de skola gå över gatorna, hur de skola bete sig i den allmänna trafiken, och det förefaller mig vara en bra mycket angelägnare uppgift att lära sig, hur man skall bära sig åt för att bevara livet i trafikträngseln än att lära sig huru många tänder eller hurudant skelett det eller det djuret har. Jag tror, att den stora anhopningen av ämnesstoff kommer att inom en icke alltför avlägsen framtid nödvändiggöra en allmän revision av icke bara folkskolans utan skolans bildningsmål i allmänhet.

Jag har under denna riksdag sett, hurusom herr statsrådet i åtskilliga framställningar på ett glädjande sätt framträtt obunden av den högre skolbyråkratien, och ur den synpunkten hade jag måhända väntat mig, att herr statsrådet skulle ha ådagalagt ett något positivare intresse för den fråga, som jag här tillåtit mig föra på tal. Men å andra sidan utgör redan det, som herr statsrådet här har sagt, ett starkt handtag åt de linjer, som jag anser mig representera. Herr statsrådet kräver en nedskärning av undervisningsstoffet genom enklare och förkortade läroböcker. Herr statsrådet betonar starkt, hur man skall söka befrämja undervisningsresultatet i ämnet modersmål genom växelverkan med andra ämnen. Men det förefaller mig, som om herr statsrådet i likhet med andra, som försvara den nuvarande undervisningsplanen, gör sig skyldig till en uppfattning, som jag icke för min del kan finna försvarbar. Man säger nämligen det, att om man skulle giva mera tid åt det formella, såsom man uttrycker saken, skulle det inverka så, att man finge ett sämre kunskapsresultat i de ämnen, där man rör sig med fakta och där man skall söka tillägna sig ett visst vetande. Å andra sidan poängterar man, att man skall låta det formella genomtränga dessa ämnen och sålunda få både den formella träningen och den reella kunskapen på samma gång. Jag kan icke förstå, att om man har den uppfattningen, man behöver hysa några betänkligheter mot att ge t. ex. modersmålet ökad tid på undervisningsplanen. Ty om man i t. ex. historia eller något annat kunskapsämne kan låta den formella träningen tränga igenom, är det icke något, som hindrar, att man vid ett högre timantal för t. ex. modersmålet komme att giva ett reellt kunskapsresultat även från andra områden. Det är en fråga om vad som står på schemat. Resultatet skulle bli detsamma, där man tillämpade moderna undervisningsmetoder. Men det är icke alltid man tillämpar dessa metoder, och jag skulle kunna gå ett steg längre och säga, att jag tror aldrig man kommer till den tidpunkt, då det svenska skolväsendet är genomträngt av de moderna undervisningsmetoder, som herr statsrådet talade om och som jag för min del med mycket stor tillfredsställelse hälsar.

De moderna undervisningsmetoderna gälla nämligen icke bara en fråga om den tid, under vilken läraren utbildat för sig kallet, eller en fråga om hans ålder. De moderna undervisningsmetoderna gälla också en fråga om personligheten. För den ene är det naturligt att släppa barnen lösa, att sätta deras självverksamhet i gång, under det att det för en annan lärare överensstämmer med hans personliga läggning att använda andra undervisningsmetoder. Där man har moderna undervisningsmetoder, skulle ett utökande av timantalet på läroplanen

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

bli detsamma som det är nu. Man skulle undervisa precis likadant. Men där man icke har de moderna undervisningsmetoderna, skulle man onekligen få ett bättre resultat i det avseende jag strävar efter.

Jag vill i detta sammanhang peka på ytterligare en sak. Det är, att man så ofta säger, att om man ökar tiden här, skulle skolan bli tråkig. Det skulle bli mindre färg över undervisningen. Om man går till undervisningsplanen, kan man konstatera, att det finnes en skolform, som har relativt god tid tillmätt för modersmålet. Det är B-2-skolan, där man undervisar i regel fyra klasser samtidigt. Är det då någon, som tror, att arbetet i den skolformen är tråkigare eller mindre fyllt av färg och glädje? Jag tror, att förhållandet är det rakt motsatta, eftersom denna skolform är den, där man mest tillämpar moderna undervisningsmetoder. I det sammanhanget skulle jag vilja understryka, att när man många gånger talar om de moderna metoderna, som importvaror från utlandet, är det egentligen bara vad man sedan lång tid tillämpat i just denna skolform. Den modernaste skolformen har den mesta tiden för modersmålet. Men det är också denna skolform, skulle jag tro, där eleverna känna den största glädjen och tillfredsställelsen över undervisningen.

Jag skall, herr talman, icke upptaga tiden mycket längre. Jag har — kanske utan förvåning, vågar jag säga — hört, att herr statsrådet icke anser tiden mogen för en allmän revision av undervisningsplanen. Jag har heller knappast vågat tro, att herr statsrådet är villig att taga upp det spörsmålet. Men däremot finnes det ett par frågor, som det är mycket sannolikt, att herr statsrådet snart får taga ställning till. Den ena rör ny kursplan för sjunde klassen. Det har varit en fråga, som varit aktuell ända sedan 1927 års skolreform. Jag vet, att skolöverstyrelsen åtminstone vid ett tillfälle framlagt förslag i frågan. Tyvärr var det med det förslaget som med alla andra så, att man behöll det gamla mångläseriet. Jag skulle här vilja giva uttryck åt den förhoppningen, att när denna fråga slutgiltigt skall handläggas, herr statsrådet då komme att skära bort åtskilligt av det kunskapsstoff, som man vill införa i den sjunde klassen, låta en hel del ämnen avslutas med det sjätte skolåret och göra den sjunde klassen till en verklig påbyggnad.

Det är också ett annat spörsmål, som måhända redan ligger på herr statsrådets bord och som sammanhänger med moderna undervisningsmetoder. Det är frågan om snabbare genomgång av folkskolan. Det spörsmålet är ett arv från 1927 års skolreform. Man måste beklaga, då man sett, hur skolöverstyrelsen visat ett ytterst ringa intresse för en reform på detta område. Vad det här gäller är att giva begåvade elever en möjlighet att löpa fritt framåt och att efter en kortare tid än antalet skolår få gå över till en högre läroanstalt. Man måste livligt beklaga, om formalismen och byråkratien på detta område skola hindra, att man här med tillämpande av nya undervisningsmetoder för barnen efter deras egen takt. Och jag skulle för min del livligt vilja hoppas, att herr statsrådet, om han kommer att få pröva den frågan, skall lägga andra synpunkter på den än vad skolöverstyrelsens majoritet gjort.

Jag ber, herr talman, än en gång att få tacka för det svar, som herr statsrådet här lämnat. Jag ber också att få understryka, att det spörsmål, som jag här fört på tal för tredje gången i riksdagen, är ett spörsmål, som icke låter undantränga sig utan som med tiden säkerligen får allt större aktualitet.

§ 4.

Svar å
interpellation.

Ordet lämnades härefter till

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Ström till mig framställt följande frågor:

1) Anser herr statsrådet att några åtgärder böra och kunna vidtagas för beredande av arbetstillfällen åt i landet bosatta musiker?

Svar å
interpellation.
(Forts.)

2) När det finnes ett så stort överskott av musiker inom landet, kan det anses vara riktigt att ytterligare öka arbetslösheten genom att fortfarande bevilja inrese- och arbetstillstånd för utländska musiker?

Till svar å dessa spörsmål får jag anföra följande.

De åtgärder, som man ifrågasatt, att staten skulle vidtaga för beredande av arbetstillfällen åt i landet bosatta svenska musiker, bestå i reserverande för dessa av befintliga arbetstillfällen. Sådana åtgärder hava senast påkallats i framställningar av den 8 juli 1930 och den 26 januari i år av svenska musikerförbundet, i vilka förbundet hemställt därom, att nya inrese- och arbetstillstånd icke måtte beviljas utländska musiker och att utländska musiker redan beviljade arbetstillstånd måtte indragas i den mån tiden för desamma utlöpte. Båge framställningarna ha emellertid av Kungl. Maj:t lämnats utan åtgärd.

Beviljandet av arbetstillstånd för utlänningar tillkommer socialstyrelsen eller i vissa fall vederbörande viseringsmyndighet efter socialstyrelsens hörande. De synpunkter, som ligga till grund för socialstyrelsens praxis beträffande arbetstillstånd för utländska musiker, äro enligt styrelsens utlåtanden över svenska musikerförbundets förutnämnda framställningar i korthet följande. Arbetstillstånd för utländska musiker sökas och beviljas företrädesvis inom restaurangfacket. Engagementsgivarna eftersträva här kapell med speciella attraktionsvärden och med nya impulser från de kontinentala nöjescentra. De anse sig därför icke betjänta av sådan arbetskraft, som frigjorts genom biografdriftens omläggning. Deras önskan att anställa utländsk arbetskraft dikteras icke av kostnadshänsyn, ty särskilt kvalificerade eller av publiken gouterade utländska musiker ha honorerats genomsnittligt ej oväsentligt högre än vad härvarande tillgängliga musiker kunna betinga sig. I åtskilliga fall har socialstyrelsen under hand sökt förena motsättningarna i engagementsgivarnas och musikernas intressen genom att — i samförstånd med engagementsgivarna — begränsa inresetillstånden till att avse sådana bärande element inom en ensemble, som kunnat förläna denna den åstundade kvaliteten, under det att andra planets stämmor rekryterats bland härvarande musiker. — Vid prövning av utländska musikers ansökningar om arbetstillstånd tages också hänsyn till vederbörandes personliga relationer till vårt land, exempelvis genom familjeband. Vad beträffar den svenska arbetskraften har det visat sig, att åtskilliga tröghetsmoment göra sig gällande i fråga om dess rörlighet. Den lediga svenska arbetskraft, som kan vara kompetent till en ledigbliven anställning, är ej alltid benägen att ställa sig till förfogande, särskilt om den ifrågavarande anställningen är till finnandes å annan ort än den, där den arbetsökande uppehåller sig. Socialstyrelsen har också kunnat konstatera, att, om utländsk arbetskraft förvägras en arbetsgivare, denne visserligen i en del fall kan finna sig nödsakad att i stället anlita inhemsk sådan, men i andra fall åter föranledes att uppgiva tanken på nyanställning. Å andra sidan kan genom anställandet av kvalificerad utländsk arbetskraft vid ett företag möjligheter yppa sig att bereda sysselsättning för ytterligare inhemsk arbetskraft. Och denna ökade arbetstillgång kan komma ej endast det ifrågavarande utan också annat fack till godo, vars arbetsförhållanden sålunda även böra komma i betraktande. Vid prövning av ansökningar om förlängning av arbetstillstånd anser sig socialstyrelsen även böra taga särskild hänsyn till längden av den tid utlänningen utan större avbrott vistats i riket. De utländska musiker, som för närvarande ha arbetstillstånd, utgöras också till alldeles övervägande del av personer, vilka sedan lång tid vistats inom landet och således få förutsättas ha blivit fast bosatta här. En successiv avveckling av gällande arbetstillstånd

Svar å
interpellation.
(Forts.)

skulle därför komma att leda till allvarliga olägenheter och svårigheter för vederbörande utlänningar och deras anhöriga. Dessutom är att märka, att vissa utländska musiker enligt övergångsbestämmelserna till lagen om utlännings rätt att här i riket vistas skola anses ha erhållit arbetstillstånd gällande tills vidare. Enligt senast tillgängliga uppgifter uppgick sistnämnda grupp utländska musiker den 1 januari 1929 till ett sextiotal.

Vad åter angår de kategorier, som nyligen inkommit i landet, är att nämna, att under tiden 1 januari 1931—31 mars 1932 arbetstillstånd i 66 fall beviljats av socialstyrelsen och i 35 fall avslagits för utländska musiker. Under samma tid ha i 36 fall viseringar jämte arbetstillstånd tillstyrkts och i 27 fall avstyrkts. Sammanlagda antalet utländska musiker, vilka den 1 maj 1932 innehade vederbörligt arbetstillstånd respektive visering med rätt till arbetsansättning, uppgick till 143. Av dessa hava 69 (48.3 %) inkommit i Sverige före den 31 december 1924, 19 under 1931 och 3 under 1932.

I åtskilliga fall har socialstyrelsen ansett sig böra sörja för att de enskilda medlemmarna av utländska kapell, för vilka inresetillstånd beviljas, i samband med erhållandet av arbetstillstånden uppmärksamgöras på att förlängning av tillstånden icke kan påräknas. Antalet härvarande utländska musiker, som innehava arbetstillstånd, och tidpunkten för deras inresa utvisar också, att de under senare tid hit inresta utländska musikerna i regel icke stannat kvar på den svenska arbetsmarknaden.

Då jag efter denna redogörelse för det faktiska läget i saken har att angiva min ståndpunkt till de framställda frågorna, vill jag först understryka, att den omfattande arbetslösheten bland de svenska musikerna givetvis är i hög grad beklaglig och att därför åtgärder för arbetstillgångens förbättring i och för sig äro önskvärda. I den mån arbetslösheten ansetts vara att hänföra till konkurrens från utländska musiker är emellertid att märka, att, på sätt framgår av den förut lämnade redogörelsen, socialstyrelsen genom en restriktiv politik hållit tillbaka tillströmningen av utländsk arbetskraft. Än längre gående restriktiva åtgärder skulle, såsom socialstyrelsen påpekat, ej kunnat träffas, utan att antingen uppenbara humanitära krav eller ock musiklivets berättigade intressen blevo åsidosatta. Genom den lediga svenska arbetskraftens vidare utbildning och upprättande av samspelande ensembler torde emellertid behovet av utländsk arbetskraft undan för undan kunna minskas och därmed importen av denna arbetskraft inskränkas. Att tills vidare inrese- och arbetstillstånd för utländska musiker beviljas enligt förut angivna — strängt restriktiva — principer finner jag oundvikligt, och några ytterligare åtgärder från statens sida för beredande av arbetstillfällen åt de svenska musikerna anser jag icke för närvarande kunna vidtagas.

Vidare anförde

Herr Sjögren: Herr talman! Då interpellanten herr Ström av giltiga skäl är förhindrad närvara i dag, har han bett mig att i den mån jag anser lämpligt fylla hans uppgift, då denna interpellation besvaras. Jag får då börja med att på interpellantens vägnar framföra hans tack till herr statsrådet för hans svar. Däremot kan jag icke garantera, att interpellanten är tillfredsställd med svaret.

Då emellertid jag själv har arbetat inom musiklivet i cirka 45 års tid på lediga stunder, alltså bara som amatör men i alla fall från rätt tidiga år, har jag också ett mycket stort intresse för musik och musikens utöware. Jag har alltid varit mån om att också höra på, när god musik utförts, oavsett om det varit utlänningar eller inhemska musici, som utfört densamma. Jag kan därför göra anspråk på att hava åtskillig kännedom, till och med sakkänne-

dom, på det här området. Och jag kan därför icke till någon större del instämma i en del saker, som sagts i interpellationssvaret. De svenska musikernas ställning för närvarande är högst beklagansvärd. Den blev det, sedan ljudfilmen infördes. Man torde icke överdriva, om man säger, att mer än hälften av den kår, som utför detta arbete som yrkesarbete, blev arbetslös. Nu äro dessa musiker helt och hållet, tyckes det, lämnade åt sig själva utan någon som helst hjälp från statens sida. Ingen tyckes bry sig om dem i nämnvärd grad. De få hava det som de hava det, de få leva om de kunna, annars få de svälta ihjäl och dö. Många av dem äro också familjeförsörjare. De hava hustru och barn att försörja. De hava börjat med detta arbete vid musiken sedan de voro 8—9 år och hållit på därmed hela sin tid. Och även om det skulle finnas annat arbete för dem av grövre art, kunna de sannerligen icke kasta sig in i det. Jag är alldeles övertygad, att jag icke överdriver, om jag säger, att de arbetslösa musikerna och musikerna i allmänhet icke äro nöjda och belättna med de åtgärder, som allt emellanåt komma från socialstyrelsen. Jag är övertygad, att denna kategori människor är synnerligen missbelåten med socialstyrelsens ställning till dem.

Det finnes gott om utländska musiker i landet, icke bara i Stockholm och Göteborg och i de större städerna utan även här och där i småstäderna och landsorten.

Nu säges det här i detta svar, att restaurangägarna gärna vilja hava dessa utländska musici, som skulle anses vara bättre kvalificerade och hava bättre anklang hos publiken. Detta är säkerligen i betydlig grad en inbillning. Jag vågar påstå, att restaurangägarna i allmänhet icke äro kompetenta att musikaliskt bedöma den saken. Så mycket torde jag känna till. Men det är möjligt, att såväl restaurangägarna som publiken hava blivit åtskilligt imponerade av vissa bluffmetoder, som dessa utlänningar hava för sed att praktisera, när de uppträda. Men det är icke musik det, utan det är något helt annat och något, som icke bör uppmuntras. Jag har lagt märke till under alla dessa år, som jag har besökt och åhört musiktillställningar, att i allmänhet äro de utlänningar, som komma in här och utföra musik, icke värda att ställas framför de inhemska yrkesmusici, som finnas; snarare tvärtom i en hel del fall. Men de få finnas här lika väl.

Nu säges det, att det skulle vara en uppenbar orättvisa att vidtaga åtgärder mot utlänningar, som vistats här längre tid. Ja, det kan vara en smakfråga för en hel del. Men är det av större vikt att hålla dem om ryggen än alla de andra, som äro födda och uppfostrade här i landet och i all sin tid ägnat sig åt detta arbete? Skulle det ändå icke vara riktigt att först och främst värda sig om dem och deras näring och utkomst, hellre än att göra det om andra, som komma utifrån? Detta gäller så mycket mer, när man försvårat för de svenska musikerna att komma in i utlandet. Det är hart när omöjligt, vilket land det än blir fråga om. Men att komma in hit tyckes icke vara så värst svårt. Nu är det icke från musikfolkets sida fråga om att utestänga en och annan större orkesterledare, som är här och gästspelar vid ett tillfälle då och då, och icke heller sådana särskilt kvalificerade krafter, som resa hit på någon vecka eller månad för att öva musik. Det är restaurangmusiken det är fråga om. Det har — den erfarenheten har jag — syndats oerhört i det avseendet. Det behöver sättas stopp för detta. Jag kan icke hålla med om, att socialstyrelsen gjort det mesta möjliga i det avseendet. Det är säkert mycket mer att göra. Men jag vill ännu en gång understryka, att utkomst-möjligheterna, möjligheterna till försörjning för vårt lands egna medborgare äro synnerligen små och synnerligen beklagansvärda.

Det har jag passat på tillfället att säga nu, och det är därför jag tagit till orda.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

§ 5.

Svar å
interpellation.

Efter att ånyo hava erhållit ordet anförde

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Sandström till mig framställt följande spörsmål:

Vilka voro de skäl, som föranledde herr statsrådet att tillråda Kungl. Maj:t att icke vidtaga någon vidare åtgärd med anledning av den gjorda underdåniga framställningen från Nylands municipalsamhälle och kringliggande bygd att få avskiljas från Ytterlännäs socken och bilda en ny köpingskommun med eget skoldistrikt.

Ehuru jag med hänsyn till stadgandet i 90 § regeringsformen hyst viss tvekan, huruvida denna interpellation borde besvaras, har jag dock ansett mig böra — utan att ingå på det konkreta fallet — lämna vissa upplysningar, som föranledas av uttalanden i herr Sandströms motivering.

Interpellanten påstår, att i ärenden avseende indelningsändring i kommunalt hänseende tyngdpunkten tidigare ansetts ligga hos kammarkollegiet. Detta påstående är ju riktigt såtillvida som det enligt lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning i regel tillkommer kammarkollegiet att pröva, huruvida gjord framställning om indelningsändring bör föranleda närmare utredning och, om så finnes vara fallet, bestämma, huruvida utredningen bör verkställas genom kollegiets egen försorg eller genom länsstyrelsen. Har utredning igångsatts, kan den emellertid sedermera avbrytas, om hinder yppas mot ändring eller annan omständighet inträffar, som gör fortsatt utredning onyttig. Och jämväl efter slutförd utredning kan kollegiet besluta att icke föreslå någon indelningsändring. I dylika fall kommer frågan vanligtvis icke under Kungl. Maj:ts bedömande. Vid tveksamma fall underställer kammarkollegiet emellertid ärendet Kungl. Maj:ts prövning, och för *bifall* till ett förslag om indelningsändring fordras enligt nämnda lag alltid, att Konungen förordnar härom.

Interpellantens påstående, att indelningsärendena av vederbörande departementschefer behandlats såsom rena expeditionsärenden, varvid kammarkollegiets intagna ståndpunkt fått vara bestämmande för det slutliga utslaget, vittnar om fullständig obekantskap med det arbete, som inom vederbörande departement ägnas indelningsärendena sedan kammarkollegiet avgivit sitt utlåtande. Visserligen torde det icke hava förekommit, att Kungl. Maj:t bifallit en av kammarkollegiet avstyrkt framställning om indelningsändring, men flera exempel finnas på en motsatt utgång, då kammarkollegiet tillstyrkt indelningsändring, men Kungl. Maj:t funnit framställningen icke föranleda någon åtgärd. Så har Kungl. Maj:t den 24 mars 1927 på föredragning av dåvarande socialministern Jakob Pettersson avslagit av kammarkollegiet gjorda framställningar om utbrytande till egna kommuner av Muonionalusta kapellförsamling från Pajala och av Risbäcks kapellförsamling från Dorotea socken. Och den 7 mars 1929 blev på hemställen av socialminister Lübeck enahanda beslut fattat beträffande av kammarkollegiet framlagt förslag om Djura annexförsamlings utbrytning från Leksands socken.

Interpellanten har vidare anmärkt, att frågan om Nylands utbrytning från Ytterlännäs socken icke återremitterats till kammarkollegiet med anledning av departementets betänkligheter mot förslaget och att avgörandet skett utan att departementet konfererat med vederbörande i kammarkollegiet. Den anmärkning, som interpellanten här riktar mot ärendets slutliga beredning, ber jag att på det bestämdaste få tillbakavisa. Det torde icke vara interpellanten obekant, att jag, åtföljd av statssekreteraren i socialdepartementet, besökte Ytterlännäs och Nyland och personligen undersökte förhållandena samt läm-

nade intresserade tillfälle att muntligen framlägga sina skäl för och emot indelningsändring. Och beträffande kammarkollegiet ägde, som vanligt när frågan rör ett stort indelningsärende, en livlig kommunikation rum mellan departementets föredragande och vederbörande i kammarkollegiet ävensom utredningsmannen. Jag hade mig också väl bekant, att kammarkollegiet endast med tvekan tillstyrkt förslaget om Nylandsortens utbrytning till egen köping.

Om herr Sandströms uppfattning om ärendets behandling såsom ett hasardspel skulle omfattas av flera, vore detta visserligen att beklaga. Av det jag här anförd framgår emellertid, att detta uttryck är sakligt lika obefogat som det formellt är olämpligt. Givetvis måste regeringen i dylika som i andra ärenden förbehålla sig att följa den uppfattning, vartill den kan komma efter prövning av alla föreliggande omständigheter och efter avvägning av mot varandra stående intressen.

Härpå yttrade:

Herr Sandström: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt värdsamma tack för att jag över huvud fick något svar på denna interpellation. Jag vill då först säga, att själva stiliseringen av interpellationen, d. v. s. den uppställda frågans stilisering, kanske icke var så lyckligt vald, och det beror då möjligen därpå att jag icke är fullt så tränad på att framställa interpellationer. Detta var blott den andra, som jag varit med om under min riksdagstid.

Syftemålet med denna interpellation var tvåfaldigt. I den bygd, som beröres av det ärende som omtalas i interpellationen, rådde givetvis en synnerligen upprörd stämning då ärendets utgång blev bekant och man får då icke undra på att befolkningen därstädes gärna ville ha litet klarhet om vilka motiv, som kunde ligga till grund för att ärendet avslogs mot kammarkollegii tillstyrkan. Det andra syftemålet med interpellationen var, att jag såsom riksdagsman gärna ville ha fram ett svar angående dessa motiv till ledning för sådana menigheter, som kanske kommo i liknande situation och framdeles möjligen kunde behöva väcka förslag om kommunal indelningsändring, och jämväl till nytta för dem, så att de skulle kunna få kunskap om efter vilka grunder dessa ärenden för närvarande behandlades på högsta ort, och huru således indelningslagen för närvarande där tillämpas, så att de därigenom skulle kunna räddas från ekonomisk skada och mycket arbete. Detta var således anledningen till interpellationen. Nu säger herr statsrådet, att han med hänsyn till 90 § regeringsformen hyste en viss tvekan, huruvida överhuvud interpellationen borde besvaras, ävensom att han ansåg sig betänksam för att ge ett direkt svar på den framställda frågan, såsom densamma formulerats. Denna paragraf i regeringsformen var för mig ingalunda obekant, men om man läser kommentarerna till paragrafen i den lagedition som utgivits av professor Malmgren finner man att sista stycket i sin helhet ordagrant lyder sålunda: »Den i 90 § inskräpta grundsatsen upprätthålles i praxis helt visst icke i den utsträckning, grundlagen avsett. Det sätt, varpå den icke i grundlagen omnämnda, men sedan länge fortgående samt i O. St. § 18: 5 och A. O. § 21 reglerade rätten att framställa interpellation understundom begagnas, lämnar exempel härpå.» Det var just därför, som jag tänkte, att på interpellationsvägen skulle man ändå kunna göra en dylik fråga, och att föregående praxis möjligen skulle kunna ge fog för något sådant. Nu har aldrig av mig ifrågasatts den konstitutionella rätten — den är icke vidrörd i interpellationen — och jag intager därvidlag fortfarande samma ståndpunkt. Det har nog förekommit tidigare att ärenden som omförmälas i denna 90 § debatterats i denna kammare och jag erinrar mig särskilt en sådan interpellation, som jag själv

Svar å
interpellation.
(Forts.)

åhörde, framställas och även besvaras, där det gällde förflyttning av en tjänsteman. Detta var ju en sak, som tangerade denna 90 § i regeringsformen. Nu är det så, att 90 § är sådan, att om ett sittande statsråd på grund av denna paragraf anser sig förhindrad att besvara en viss fråga, har han naturligtvis en fullkomligt oangriplig ställning. Den kan icke kritiseras, och det har jag heller icke velat göra. Jag vill blott säga, att denna paragraf ändå icke torde utgöra ett öoverstigligt hinder för ett statsråd, om han nu vill besvara en interpellation, som inom riksdagen med den ena kammarens tillstånd är framställd, att ändå lämna svar å det framställda spörsmålet. Då nu icke så skett, herr talman, vill jag i dag icke orda om det konkreta fall, som interpellationen i fråga behandlar, i vidare mån, än som har sammanhang med svarets innehåll.

Det står då först i interpellationssvaret, att herr statsrådet framhåller att Kungl. Maj:ts redan tidigare avgjort dylika indelningsändringar i motsats till kammarkollegii tillstyrkan. Det anföres ett par fall då så skett och det torde väl också hava förekommit andra sådana fall. Ja, detta är naturligtvis alldeles riktigt, men det hindrar dock icke, att min ståndpunkt, att det ändock måtte anses vara regel, att kammarkollegii ståndpunkt blir bestämmande även för Kungl. Maj:ts avgörande, är den riktiga, och att de här relaterade fallen torde innefatta undantag från denna regel. Så talar herr statsrådet om utredningen inom departementet av ärendet. Jag betvivlar ingalunda, att denna utredning och behandlingen av denna digra akt varit synnerligen grundlig och ingående. Sedan talar herr statsrådet om att han gjorde ett besök där uppe i orten. Jag erinrar mig med tacksamhet och med angenäma känslor det besök som vi fingo äran mottaga av herr statsrådet och statssekreteraren, och jag hoppas, att vi däruppe icke uppträtt på sådant sätt, att det kunnat uppväcka några oangenäma känslor hos herr statsrådet. Det var emellertid liksom en känsla av — och det låg liksom i luften även vid det oförmälda besöket därpå — att detta ärende de facto var avgjort långt tidigare. Vi hade också ett särskilt belägg för den saken — om det var med rätt eller orätt, vill jag låta vara osagt. Såsom herr statsrådet erinrar sig var det under vinterns lopp en synnerligen livlig trafik i kungl. socialdepartementet av ådalingar av olika slag, som voro nere för att söka inverka i ena eller andra riktningen på utgången av detta ärende. Det var dels sådana, som hade del i saken, d. v. s. ombud för de båda parterna, och dels även andra, som icke hade något med saken att skaffa men dock ansågo sig böra lämna välvilliga råd och upplysningar, i regel för att motverka den begärda köpingsbildningen. En av denna senare kategori berättade vid sin hemkomst för alla, som ville höra på — således mycket öppet — att det väsentliga redan var klart, och att han fått den bestämda uppfattningen av sitt samtal med herr socialministern, att denne hade för avsikt att avslå ärendet. Jag vill icke gå i god för att han lämnade riktiga uppgifter, men den uppfattningen blev just genom detta rådande där uppe.

Så talade herr statsrådet om det olämpliga uttryck, som jag använde, då jag nämnde ordet hasardspel. Jag medger, att det kanske icke var ett så lämpligt uttryck och ber också om ursäkt därför, men jag måste ändå vidhålla den bestämda uppfattningen, att det måste anses vara i viss mån ett lotterispel att numera väcka förslag om ändring i kommunal indelning. Eller hur, herr statsråd, den möjligheten kan väl icke ha varit utesluten, att en annan sittande socialminister avgjort detta indelningsärende rörande Nylands municipalsamhälles skiljande från kommunen på ett annat sätt än som nu blev fallet? Det var detta, som jag menade, då jag ansåg, det vara ett slags spel att driva dylika ärenden, och jag tror, att avgörandet i nu föreliggande fall kommer att inverka mer och mer så, att dessa ansökningar om indelningsändring bliva allt mer och mer sällsynta.

Till sist vill jag säga ett par ord om våra municipalsamhällets ställning. Man måste anse, att den form av samhällsbildning, som kallas municipalsamhälle, är sådan, att dessa samhällen utgöra på sätt och vis ett slags parias bland vårt lands samhällsbildningar. De utgöra vanligen en mindre del av en förhållandevis stor kommun. Municipalsamhällena få först, i likhet med de övriga kommundelarna, betala de kommunala skatterna men sedan få de ensamma betala sin särskilda municipalskatt och denna går ofta upp till ganska avsevärt belopp. Det är sålunda en dubbelbeskattning, som här äger rum. Ofta sker stor bebyggelse utanför municipalsamhällets gränser. Det blir därigenom fler och fler människor, som bo där i närheten av och draga nytta av municipalsamhällets anordningar, men behöva ej betala någonting till municipalsamhället för dessa fördelar. Det har funnits ett par ljuspunkter i denna municipalsamhällets mindre gynnsamma ställning, och en av dessa ljuspunkter har varit, att municipalsamhälle, som dragit sig fram en viss tid, har kunnat hoppas på avancemang. Det har kunnat tänka sig en befordran, en uppflyttning, till följd av denna kommunala indelningsslag, som vi i dag behandla, och de hålla därför modet uppe och uthärda alla vedervärdigheter, men avvakta och längta till den stund, då de skola kunna bli ett samhälle av en högre samhällsordning, köping eller möjligen stad. Jag måste därför lägga statsmakterna på hjärtat att beakta dessa synpunkter och icke lägga alltför stora stenar i vägen för municipalsamhällena, som vilja försöka att nå en sådan högre samhällsform. Vad särskilt beträffar Nylands kommun har det under 4 $\frac{1}{2}$ decennium varit municipalsamhälle, och vi däruppe tyckte, att det förelåg alla förutsättningar för ett avancemang, men det blev i alla fall icke så; men det skall jag nu icke vidare gå in på.

Så till sist vill jag säga ett par ord om de stora landskommunerna. Det har alltid ansetts som ett axiom, att det varit bättre att ha stora landskommuner än för små sådana. Nu, herr talman, under de senare åren ha vi i våra trakter fått en annan uppfattning om just denna fråga. Vi ha funnit, att stora landskommuner i Ådalsbygden ha synnerligen svårt att hålla sig inom måttliga gränser, då det är fråga om utgifter. Det är nämligen så, att man ställer större anspråk på en kommun, ju större den är. Den, som inspekterar välfärdsinrättningar i en sådan kommun, vill ofta, att man skall bygga större och kanske även finare, och framför allt vill man ha det tilltaget på ett sätt, som svarar mot den stora kommunens förhållanden i övrigt. Detta har gjort, att dessa stora kommuner bygga stort, ståtligt och dyrbart och kanske även i många fall med en viss lyx, som verkligen är obehövlig. Det allra värsta med dessa stora kommuner är, att den öppna fattigvården där blir procentuellt så väsentligt mycket dyrare, än i de mindre kommunerna. Detta beror därpå, att dessa kommuner i regel ha så stor geografisk utsträckning, att den befolkning, som behöver fattigunderstöd, bor mycket spridd från centrum till följd varav deras fattigvårdsmyndigheter icke kunna, som sig bör, överblicka situationen och tillräckligt grundligt pröva de särskilda fallen. Det blir därför alltför rundliga och stundom obehövligen utbetalningar, som sammanlagt stiga till mycket höga summor. På senare tid har nu tillkommit denna kontanthjälp, som endast är av ondo, och som man allra helst borde undvika men som ju i vissa fall måste tillgripas. Det sker då precis på samma sätt här, att kommunens storlek gör, att man icke kan ha överblick över alla, som vilja ha kontantunderstöd, utan utbetalar sådant i mycket större utsträckning, än som erfordras. I detta fallet gäller det dock mest statsmedel. I kommunen där hemma är det endast 10 % av kostnaderna, som falla på kommunen. Är det en socialdemokratisk majoritet i en sådan kommun, som har blandad industri- och landsbygdsbefolkning, har det visat sig, att det blivit yttermera värre i fråga om utbetal-

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ningar till understödstagare. Jag tror således, att det skulle bli fördelaktigt, om man så småningom kunde övergå till att icke skapa stora kommuner genom sammanslagning av mindre utan fastmera uppdelade de större kommunerna i mindre enheter, kanske lämpligast på 3 å 4.000 invånare vardera eller möjligen något mindre. Jag tror, att det skulle visa sig lyckligt i fortsättningen. Jag kan, herr talman, med bestämdhet säga, att det om några år skall visa sig i Ådalsbygden, att alla dessa stora kommuner, som jag talat om, ha det vida sämre ställt i ekonomiskt hänseende, än de små kommunerna, som varit försiktigt fram, därför att de kunnat överblicka sina utgifter på ett helt annat sätt och icke blivit ansträngda över förmågan i fråga om fattigvård och dylikt men ändå icke behövt ersätta erforderlig fattigvård inom sitt område.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Jag anser mig skyldig att säga några ord med anledning av vad interpellanten nu senast anförde.

Vad då först beträffar de uttalanden, som gjordes rörande tolkningen av 90 § RF, vill jag nämna, att utöver vad interpellanten citerat ur Malmgrens kommentarer, skulle kanske med fördel ytterligare ett par ord kunna uppläsa till kammarens protokoll, för att man fullt skall förstå innebörden av Malmgrens ifrågavarande tolkning. Angående denna sak — interpellanten nämnde, att man interpellationsvägen i viss mån kringgått den ursprungliga avsikten med 90 § — säger Malmgren, att »de *allmänna principerna* rörande tillsättning av tjänster, tillämpning av lagar och författningar kunna bli föremål för riksdagens överläggningar och prövning jämlikt RF § 89. Vad som förbjöds, är diskussionen om *det konkreta fallet*.» — kursiverat av Malmgren — »den eller den tjänsteställningen, den eller den förvaltningsåtgärden, det eller det domstolsutslaget etc.»

Således skulle jag tro, att den tolkning jag givit i detta sammanhang, nämligen att det konkreta fallet icke kan bli föremål för riksdagens överläggningar, står i fullaste överensstämmelse med den uttolkning av denna paragraf, som den malmgrenska grundlagseditionen själv anger.

Vad sakinnehållet i herr Sandströms anförande angår, skall jag även be att med några ord få vidröra detsamma.

Jag vill bestämt tillbakavisa den insinuation — om jag får använda ett så hårt ord — som interpellanten gjorde, då han uttalade, att frågan om kommundelningen de facto skulle varit avgjord vid det besök, som jag och statssekreteraren avlade på orten. Ingen som helst grund finnes för detta herr Sandströms uttalande. Överhuvud skulle jag icke ha talat om mitt besök i Ytterlännens, såvida icke interpellanten såsom ett särskilt bevis för att kammarkollegium på ett omsorgsfullt sätt prövat ärendet anförde, att kammarkollegies chef och någon eller några av dess ledamöter avlagt ett besök på platsen. Däremot omnämner herr Sandström icke alls, att jag och statssekreteraren också besökt ifrågavarande kommun. Det är dock — vågar jag säga — en särdeles ovanlig åtgärd, som företagits, innan regeringen fattat beslut i frågan, att vederbörande statsråd själva rest upp för att undersöka, hur förhållandena gestaltade sig där uppe. Detta anser emellertid interpellanten vara en så pass betydelslös sak, att det icke finnes anledning omnämna den bland förberedelserna, innan ärendet slutligen avgjordes.

Dessutom måste jag säga, att det förefaller mig vara en underlig användning interpellanten gör av ordet »hasardspel», vilket uttryck han i viss mån dock ville försvara, då ha ju nu gör gällande, att det skulle ligga något oriktigt eller olämpligt uti, att ett ärende sakprövas hos Kungl. Maj:t. Han tycks fortfarande hysa den meningen, som han uttalat i interpellationsmotiveringen,

att det hela skulle ligga så till, att regeringen endast borde expediera, vad ett ämbetsverk föreslår och icke ha rättighet att själv pröva, om den ståndpunkt, för vilken regeringen på detta sätt tar ansvaret, verkligen är riktig och rimlig. En dylik tolkning är väl fullkomligt omöjlig.

Interpellanten säger: »Det har *alltid* tidigare ansetts, att tyngdpunkten i fråga om utredning och ställningstagande skulle ligga hos kammarkollegium och ej hos regeringen.» Detta är ju fullkomligt vilseledande. Att en dylik uppfattning är felaktig, därpå kunna — såsom jag påvisat — andragas exempel från de senare åren, då det under olika chefer för socialdepartementet förekommit flera fall, liknande det nu ifrågavarande.

Jag tror, att vilken regering, som än sitter — och vilken socialminister, som än fungerar — skall denne vara angelägen om att med bestämdhet avvisa den tolkning av sin befogenhet, som herr Sandström velat göra, nämligen att vederbörande departementschef enbart skulle äga att skriva under de beslut, som föreläggas honom från underlydande ämbetsverk — utan rätt till egen prövning av de ärenden, för vilka han har att taga ansvaret.

Herr Sandström: Herr statsrådet har påtalat, att jag i interpellationen uppgivit, att ärenden angående kommunal indelningsändring tidigare i vederbörande departement behandlats som expeditiönsärenden, varvid man följt den föreliggande utredningens resultat. Därvidlag har jag stött mig på de upplysningar jag i min tur kunnat inhämta från ämbetsmannahåll. Har jag emellertid fått felaktiga uppgifter härutinnan, har jag också lämnat felaktiga uppgifter. Detta är nämligen en fråga, som jag icke känner till på annat sätt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag hade icke ämnat yttra något i denna fråga, men med anledning av att jag tillhör den delegation, som Kungl. Maj:t tillsatt i avsikt att utreda de kommunala organisationsproblemen och då jag nu hört herr Sandström försöka ställa hithörande saker på huvudet, har jag ej kunnat underlåta att begära ordet för att deklarerera mina erfarenheter. Dessa gå ut på, att skulle vi haft kommuner av den storleksordning, herr Sandström tycks förorda, hade vi haft det väsentligt sämre, än vi nu ha.

Skulle något göras särskilt i de landsdelar, jag närmare känner, Örebro län, för att få det hela stabilare, skulle det i stället vara att slå ihop kommunerna, så att man finge upp dem till åtminstone 9,000—10,000 invånare. Som ett exempel kan jag nämna, att man inom en viss kommun ville ha till stånd en klyvning av densamma också en gång i världen, emedan det ansågs orättvist, att vissa skattedragare skulle få vara med och betala de rätt dryga utgifter, som vi hade. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet inom den kommun jag nu åsyftar, att alla ha ångrat sig. Man hann lyckligtvis icke omsätta dessa planer i handling, på grund av att något dylikt ej kunde genomföras tillräckligt snabbt, så snabbt som förmodligen herr Sandström nu tänker sig. Numera talar man icke ens om någon uppdelning av den kommunen, som inom parentes omfattar något över 9,000 invånare. I en grannkommun av samma storleksordning hade man verkligen kommit så långt, att man på de kommunala myndigheternas inrådan börjat på att föra överläggningar om saken, men även där varnade man i tid, att man givit sig ut på galna vägar och nu har man slagit sina tankar helt och hållet från en utredning i detta syfte.

Herr Sandström nämnde ett ord i slutet av sitt anförande, som jag icke riktigt kan förstå att det hörde till saken. Gent emot detta vill jag inlägga en uttrycklig gensaga här till kammarens protokoll, nämligen emot yttrandet, att en väsentligen bidragande anledning till de stora kommunernas större ut-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gifter vore att finna i den socialdemokratiska majoriteten i dessa kommuner. Jag ber att på det bestämdaste få tillbakavisa ett sådant uttalande. I stället kan jag från min rätt långa erfarenhet som kommunalman intyga, att det i kommuner med socialdemokratisk majoritet förhåller sig så, att det är de flesta invånarna, som samfällt också äro de största skattedragarna, emedan man för deras vidkommande icke kan deklarationsvis komma undan med ett enda dugg. Även om någon ville försöka — vilket jag dock icke tror — så finns det kontrolluppgifter på inkomsterna, varför ingen har den minsta utsikt att komma undan. Detta och andra förhållanden bidraga i stället till — vilket herr Sandström ej synes tro — att det utföres en mycket omsorgsfull och sorgfälligt granskning av samtliga de utgifter, man gör från kommunens sida.

Vad beträffar en annan sida av saken, nämligen skatterestantierna, kan jag försäkra kammaren, att om det någonstädes drives en hårdhänt politik i detta avseende, är det just inom de kommuner, där det finnes en socialdemokratisk majoritet, ty man har kommit till den för övrigt alldeles riktiga uppfattningen, att det ligger i skattedragarnas gemensamma intresse att tillse, att alla, som kunna, fullgöra sina skyldigheter.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få inlägga en gensaga emot herr Sandströms uppfattning i både det ena och det andra avseendet.

Herr Sandström: Herr talman! Blott ett par ord till herr Anderson i Råstock.

Vad jag talat om, gäller närmast våra Ådalskommuner och jag tror, att jag har ganska starka belägg för mina uttalanden i det fallet, men jag kan icke nu med hänsyn till tiden ingå på några särskilda detaljer. Dock vill jag i detta sammanhang blott nämna en sådan omständighet, som talar för riktigheten av min uppfattning, som att de större kommunerna — vilket ju herrarna förstå och känna till — måste hava s. k. vårdare ute i de olika vård-distrikten, vilka där företräda fattigvårdsstyrelsen. Det är nu tyvärr så hos oss, att dessa vårdare, som självständigt bevilja understöd, icke kunna på samma sätt säga ifrån åt de hjälpsökande, som fattigvårdsstyrelserna i de mindre kommunerna, utan äro mer rundhänta än dessa. Detta beror naturligtvis på, att dessa vårdare, som ofta äro socialdemokrater, i regel stå de hjälpsökande synnerligen nära och med anledning därav hava svårt att säga nej, även i de många fall, då detta skulle hava varit riktigt och rättvist. Ätminstone har i hög grad så varit fallet hos oss. Det finnes icke minsta tvivel om, att icke detta är ett faktum.

Vidare ber jag att till herr Anderson i Råstock få rikta den uppmaningen, att han måtte uppskjuta sitt slutliga ståndpunktstagande i fråga om de stora kommunerna, tills vi om något år få se, hur ekonomien ställer sig för våra stora Ådalskommuner jämförd med de små kommunernas i samma landsända. Jag tror, att herr Anderson i Råstock då kommer att finna anledning revidera sin nu uttalade uppfattning.

Herr Anderson i Råstock: Jag skulle vilja säga till herr Sandström, att han gör mycket klokt i även han att uppskjuta sitt slutliga ståndpunktstagande till detta problem, som icke är så lätt, som herr Sandström tycks tro.

Jag vill endast erinra om ett faktum — fallet stod att läsa i pressen för något år sedan. Det var en liten kommun på Gotland, som fick en understödstagare, vilken kastade om taxeringen per skattekrona, så att den blev jämnt det dubbla. Med sådana exempel för ögonen, tror jag inte jag tar herr Sandströms råd ad notam.

§ 6.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 52, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 231, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning; och

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 270, dels ock i proposition nr 262, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933, gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; samt

bankoutskottets

utlåtande, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner, i vad angår pensions- och indragningsstaterna; och

memorial, nr 74, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid riksdagens verk, pensionerade f. d. befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk samt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller vid dess verk.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om kommunalstyrelse i stad m. m.;

från jordbruksutskottet:

nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, gjorda framställning om anslag till tryckningskostnader;

nr 375, i anledning av väckta motioner angående skogsbygdens arbetslöshets- och försörjningsproblem;

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1932/1933 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör jordbruksärenden;

nr 377, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående provisoriskt dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst i vad rör jordbruksärenden;

nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående ordinarie anslaget till departementschefen;

nr 380, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1932/1933 i vad angår jordbruksärenden; och

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lindring av fraktkostnader för kalk samt inrättande av en kalkbrukslånefond jämte i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet:

nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 25 av elfte huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till allmänna indragningsstaten;

nr 364, i anledning av dels riksdagens revisorers uttalande angående åtgärder för reglering av konkurrensförhållandet mellan järnvägs- och automobiltrafiken, dels ock i ämnet väckta motioner m. m.; och

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, i vad angår pensions- och indragningsstaterna; samt

från sammansatta första lag- och jordbruksutskottet:

nr 367, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter, dels ock vissa i ämnet väckta motioner; och

nr 368, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 149, i vad den avser utlämnande av stödlån åt egnahemslåntagare, jämte i ämnet väckta motioner.

§ 8.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 104, rörande förslag till ändrad lydelse av §§ 81 och 82 regeringsformen, §§ 32, 36—41, 44, 52, 54, 55, 60, 79 och 80 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 105, rörande viss ändring i lagen om enskilda vägar;

nr 106, rörande förslag till lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende m. m.;

nr 107, rörande förordning angående utsträckt tillämpning av vissa bestämmelser i § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.;

nr 108, rörande förordning om ändrad lydelse av § 1 i förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar;

nr 109, rörande meddelande av vissa bestämmelser i avseende å försäljning m. m. av patentskyddat föremål eller förfaringssätt;

nr 110, rörande förslag till ändrad lydelse av §§ 14, 15, 17—22, 27 och 28 riksdagsordningen samt till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;

nr 111, rörande lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen om sparbanker;

nr 112, rörande lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

nr 113, rörande lag om skyldighet i vissa fall att tillhandahålla förnödenheter m. m. för ordningsmaktens behov;

nr 114, rörande förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.;

nr 115, rörande val av fjärdingsmän;

nr 116, rörande anslag till polisväsendet i riket m. m.;

nr 117, rörande godkännande av ett avtal mellan Sverige och Danmark för undvikande av dubbelbeskattning beträffande direkta skatter;

nr 118, rörande användande av riksbankens vinst för år 1931;

nr 119, rörande förslag till kungörelse angående tillämpning för riket i dess helhet av vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 (nr 22) m. m.;

nr 120, rörande vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 121, rörande förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen och § 73 riksdagsordningen;

nr 122, rörande lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 123, rörande lag om ändrad lydelse av 11 kap. 3, 6 och 95 §§ vattenlagen; och

nr 124, rörande förordning om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker m. m.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 58, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1932/1933, m. m.;

första lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1932/1933 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

sammansatta första lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 14, angående ersättning åt sammansatta första lag- och jordbruksutskottets sekreterare m. fl.; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 102, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 14 juni.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 6 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

*Svar å
interpellation.*

Herr talmannen gav på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hansén**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Brännberg till mig framställt följande frågor:

Är det statsrådet bekant om upphandling i större omfattning sker till statens verk och inrättningar, utan att anbud från flera håll införskaffas?

Är statsrådet villigt medverka till sådan ändring i gällande författningar och instruktioner, att anbud från flera håll i största möjliga utsträckning infordras av statens verk och inrättningar vid verkställandet av upphandling eller arbetens utförande?

I sin motivering till dessa frågor framhåller interpellanten, att lotsstyrelsen i ett uppgivet fall infortrat anbud å en propellermotor från endast en firma — av interpellanten benämnd firman B. — samt att man hade mycket starka skäl att förmoda, att även i ett flertal andra fall leveranser av motorer till lotsverket ägt rum från samma firma utan att anbud från annat håll infortrats.

Före frågornas besvarande torde det vara lämpligt att med några ord redogöra för gällande bestämmelser om upphandling och arbeten för statens behov. Dessa bestämmelser innehållas i förordningen den 16 januari 1920 (nr 10). I 17 § föreskrives — med bortseende från det i detta författningsrum omnämnda auktionsförfarandet, som må anlitas endast under vissa särskilda förutsättningar — såsom regel, att vid upphandlingar och arbeten anbud skola infordras genom offentlig kungörelse. De fall, då undantag från denna regel äro medgivna, angivas i 18 §, som handlar om utbudande genom särskilda skrivelser eller telegram, samt i 19 och 35 §§, som handla om uppgörelse under hand.

Beträffande de fall, då skrivelseformen enligt 18 § är medgiven, må nämnas exempelvis sådana, när endast ett begränsat antal leverantörer eller entreprenörer anses förfoga över den insikt eller yrksskicklighet eller de hjälpmedel, som erfordras för avtalets behöriga fullgörande; när central förvaltningsmyndighet på grund av tidigare erfarenhet har sig bekant, att anbud å sådant gods eller arbete, varom fråga är, icke kan påräknas från andra än vissa för myndigheten kända leverantörer eller entreprenörer; när central förvaltningsmyndighet på grund av läget på den allmänna marknaden har skälig anledning förmoda, att ett snabbt införskaffande av anbud å erforderligt gods skall medföra förmånligt pris samt när totalkostnaden icke beräknas överstiga vissa i författningen angivna mindre belopp. Vid användande av förfarings sättet uppgörelse under hand äger myndighet införskaffa anbud på sätt i varje fall prövas lämpligt. Dock böra företrädesvis skriftliga anbud infordras. Uppgörelse under hand får bland annat ske: när Kungl. Maj:t därom förordnat; när

upphandling eller arbete till följd av oförutsedda omständigheter icke tål uppskov; när tillgång till godset eller hjälpmedel för arbetets utförande finnes allenast på ett ställe; samt när totalkostnaden för gods eller arbete icke överstiger för central förvaltningsmyndighet 1,000 kronor i fråga om upphandling och 2,000 kronor vid arbete samt för underordnad myndighet 200 kronor såväl vid upphandling som arbete, om vederbörande överordnade myndighet ej annorlunda förordnat.

Ett generellt medgivande till uppgörelse under hand har lämnats åt, bland andra ämbetsverk, lotsstyrelsen, i vars instruktion, såsom i interpellationen framhållits, finnes intagen en bestämmelse av den innebörden, att vid verkställande av upphandling eller utförande av arbete för lotsverkets räkning lotsstyrelsen och, i den utsträckning styrelsen finner skäligt, jämväl underlydande myndighet må, utan hinder av upphandlingsförordningen, infordra anbud på sätt i varje fall befinnes lämpligt och, så ofta sådant anses vara fördelaktigt, träffa uppgörelse under hand.

Med anledning av vad i interpellationen nu framhållits beträffande vissa leveranser av motorer till lotsverket har jag från lotsstyrelsen inhämtat uppgifter om styrelsens inköp av motorer under de senaste åren. Härav framgår, att lotsstyrelsen vid anskaffning av motorer för mistsignalering — för vilket ändamål åtskilliga motorer under årens lopp inköpts — tidigare infordrade anbud från ett flertal motorfirmor, vilket resulterade i att motorer av skilda märken och typer anskaffades. Antalet för lotsverkets räkning under åren 1929—1931 inköpta motorer utgör 25, därav flertalet eller 21 stycken levererats av ett företag, 2 av ett annat och likaledes 2 av ett tredje. 19 av de utav förstnämnda företag levererade motorerna likasom de 4 motorerna från de övriga båda företagen hava inköpts direkt från vederbörande utan att anbud infordrats från annat håll. Enligt uppgift skedde inköpen av de från ett håll levererade motorerna på grund av att motortypen i de föreliggande fallen ansågs lämpligast. I fråga om två andra motorer motiverades underhandsförfarandet av hänsyn till verkens närbelägenhet till leveransorterna, Hållö och Väderöbods fyrplatser. Som motiv för det tillämpade underhandsförfarandet vid inköpen från ett och samma företag av flertalet av motorerna har framhållits, att vissa missöden inträffat vid motorinköp från annat håll, medan däremot förstnämnda motorer visat sig lämpliga för lotsverket. Därtill kommer, att med det jämförelsevis stora antal motorer, som lotsverket hade i drift, det vore av stor betydelse, att icke alltför många motortyper komme till användning, detta särskilt på grund av förekommande förflyttningar av personal från en plats till en annan. Beträffande prisen har uppgivits, att prisläget efter hand utjämnats de olika firmorna emellan först vad beträffar mindre motorer och senare även i fråga om de större motorerna.

I övrigt har uppgivits, att regeln vid upphandling för lotsverkets räkning är, att anbud infordras från flera håll och att endast undantagsvis offert infordras från en enda firma, såsom exempelvis då varan i fråga tillverkas blott av en fabrik, vilket fallet vore beträffande Agafyrar, vissa bojar m. m., eller då på grund av någon fyr- eller lotsplats belägenhet långt ut i skärgård utan ordnade kommunikationer, dit inköp från å platsen eller i dess närhet befintlig leverantör med hänsyn till eljest ofrånkomliga transport- och lossningskostnader visade sig fördelaktigare.

En generell dispens från upphandlingsförordningens bestämmelser finnes intagen även i instruktionerna för järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och byggnadsstyrelsen.

Enligt vad vederbörande chefer för dessa ämbetsverk meddelat mig begagna sig verken endast i mycket ringa omfattning av medgivandet att träffa uppgörelse under hand. Praktiskt taget sker detta icke oftare än när ifråga-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

komna varor eller effekter endast tillverkas av *en* fabrikant eller på grund av särskilda kvalitetsfordringar finnas att tillgå blott hos *en* firma eller när materiel på grund av patentförhållanden eller dylikt icke kan anskaffas i allmänna marknaden eller när det gäller varor eller anläggningar, vilka icke utan frångående av utarbetade och genomförda standardsystem kunna erhållas från mer än ett håll. Vidare har underhandsförfarandet understundom kommit till användning, då det gällt att genom ett snabbt ingripande begagna sig av en förmånlig situation. Exempelvis har detta varit fallet vid inköp av metaller, vilka inköp på grund av hastiga prisfluktuationer icke lämpligen kunnat ske enligt det mera tidsödande förfarandet.

Utöver nyssnämnda generella medgivanden till underhandsförfarande vid upphandling må erinras därom, att Kungl. Maj:t på anhållan av riksdagen genom cirkulär den 12 juni 1931 förordnat, att upphandling för statens behov av lantbruksprodukter, där upphandlingen sker från producenter eller av sådana bildade försäljningsorganisationer, finge under vissa angivna villkor från och med den 1 juli 1931 tillsvidare under en tid av tre år ske genom uppgörelse under hand. Vid detta medgivande har fästats det villkoret, att priset icke överstege det, för vilket motsvarande vara bort kunna erhållas vid upphandling i vanlig ordning.

Vidare har Kungl. Maj:t i vissa särskilda fall lämnat tillstånd till underhandsförfarande. Som exempel härpå må nämnas medgivanden för garnisonen i Bodens fästning och intendenturförrådet därstädes samt för de i Umeå, Östersund, Sollefteå och Gävle förlagda truppförbanden att under viss tid under hand upphandla potatis, hö samt korn- och havrehalm, varvid emellertid föreskrivits, bland annat, det villkoret, att priset vid upphandlingen icke överstege det, för vilket motsvarande vara ansåges kunna erhållas vid upphandling i vanlig ordning. Under en följd av år har vidare medgivits, att vid upphandling av fisk för arméns räkning underhandsförfarande finge äga rum. — Vidare har Kungl. Maj:t genom för varje budgetår meddelat beslut medgivit generaltullstyrelsen att träffa uppgörelse under hand för upphandling av trafikmateriel för kust- och gränsbevakningen samt för den lokala tullbevakningen. I regel infordras dock anbud från flera håll. Samma styrelse har också bemyndigats att, i sådana fall, då underhålls- och reparationsarbeten å tullverket tillhörigt fortskaffningsmateriel funnes icke kunna utan avsevärd olägenhet utföras med iakttagande av bestämmelserna i upphandlingsförfordningen, föranstalta om arbetenas verkställande i den ordning, som i varje särskilt fall prövades lämplig. Ytterligare har Kungl. Maj:t förordnat, att förvaltningsmyndighet må med fångvårdsstyrelsen under hand söka uppgörelse av leverans av sådana artiklar, som tillverkas vid fångvårdsanstalterna och av vilka myndigheten kan vara i behov.

Av den utav mig nu lämnade redogörelsen torde framgå, att upphandling för statens behov med användande av underhandsförfarande icke sker i någon större omfattning. Bortsett från förenämnda av Kungl. Maj:t lämnade medgivanden beträffande upphandling av vissa furage- och proviantartiklar för arméns räkning samt av lantbruksprodukter i allmänhet för statens behov torde de fall, då eljest på grund av särskilda av Kungl. Maj:t i instruktion eller annorledes lämnad dispens uppgörelse under hand äger rum, i regel inskränka sig till sådana, då varan tillverkas endast av *en* firma eller på grund av särskilda kvalitetsfordringar finnes att tillgå blott hos *en* firma, eller eljest då underhandsförfarandet uppenbarligen leder till ur praktisk och ekonomisk synpunkt mera fördelaktiga inköp.

Med anledning av interpellantens andra fråga vill jag som min uppfattning uttala, att någon ändring i gällande upphandlingsföreskrifter i den av interpellanten åsyftade riktningen för närvarande icke synes vara påkallad.

Härpå yttrade:

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Brännberg: Herr talman! Jag ber först att få framföra mitt tack till herr statsrådet för den utredning, som han här låtit verkställa. Även om icke denna och det svar, som herr statsrådet här lämnat, fullt tillfredsställer mig, får jag emellertid hoppas att genom att saken blivit påtalad ändå vissa förbättringar i detta avseende, särskilt i fråga om lotsstyrelsens upphandlingar, skola komma till stånd. Det är icke från i dag, som denna fråga daterar sig, utan jag har haft tillfälle att följa den under ett tiotal år. Jag har själv varit uppe i kungl. lotsstyrelsen och där påtalat det enligt mitt förmenande oegentliga i att endast infordra anbud från en enda firma. Det är ändå så med avseende å vårt upphandlingstväsén, när det gäller både stat och kommun och det allmänna överhuvud taget, att det är en viss säkerhet, att, om anbud infordras, vart och ett då kommer till sin rätt, och man får prova dessa mot varandra. Infordrar man anbud blott från ett håll, får man icke den allmänna kontroll, som är så nödvändig vid vårt upphandlingstväsände och som man har, när anbud infordras från flera håll. Det är sant, att i vissa fall kunna föreliggga mycket starka skäl till annat förfarande, när det gäller vissa artiklar, där det kanske icke lämpar sig eller ens är möjligt att infordra anbud från flera håll. Men där så kan ske, böra anbud från olika håll infordras. Det må sedan vara lotsstyrelsen eller vem det vara må förbehållet att antaga det lämpligaste. Det lägsta anbudet är icke alltid det bästa. Man kan många gånger vara nödsakad att taga ett högre anbud, därför att i detta kan det ligga större värde än i ett lägre.

Jag vill erinra om, att det här i vissa fall gäller stora leveranser på 40,000—50,000 kronor. Det förefaller mig då, när det finnes likartade firmor och verkstäder i landet, väl motiverat, om man ur jämförelsens synpunkt med avseende på priser m. m. går in för anbuds förfarandet och icke bara köper under hand.

Herr statsrådet har också angivit, att under åren 1929—1931 inköptes av lotsverket 25 motorer, därav 19 från ett enda företag. Jag vill påpeka, att detta är ju ändå något, som rör sig om ganska mycket pengar. Det förefaller mig vara litet för lättvindigt att verkställa underhandsköp på sätt kungl. lotsstyrelsen gjort. Det gläder mig också att av svaret och av den utredning, som herr statsrådet här lämnat, erfaras, att i allmänhet går man icke till väga på det sättet som kungl. lotsstyrelsen vid inköp av motorer gör, utan att det är ganska väl beställt med upphandlingen inom statens verk. Det är glädjande att få konstaterat detta. När således lotsstyrelsen synes intaga en särställning, vill jag ännu en gång understryka och uttala den förhoppningen, att denna interpellation må kunna hava det goda med sig, att det blir en ändring i avseende å dess upphandlingsätt i här påtalade fall.

Sedan förstår jag också mycket väl, att det med avseende å enhetlighet och dylikt, när det gäller val vid köp av motorer och maskiner, är värdefullt för en central organisation som lotsstyrelsen, att man med hänsyn till personalförflyttningar och dylikt såvitt möjligt håller sig till likartade motortyper. Men ändå förefaller det, som om det skulle vara värdefullt, just som jag säger med tanke på den allmänna tryggheten vid leveranserna, att man går in för anbuds förfarandet.

Jag nämnde, att denna fråga är icke för mig aktuell först i år utan att det är sedan lång tid tillbaka, som jag har haft anledning att följa densamma. När man här framhåller personalens vana vid just en särskild typ av motorer, vill jag dock erinra, att för ett par, tre år sedan verkställde lotsstyrelsen ett inköp av båt och motor, där personalen hade begärt en annan motortyp än den lotsstyrelsen vanligen använde. Men i det avseendet blev det såsom lotsstyrelsen och dess speciellt sakkunniga önskat. Det blev det andra märket, ett märke,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

som jag icke vill vare sig på något sätt klandra eller förringa. Men med hänsyn till stationsorten för båten i fråga och med hänsyn till personalens vana vid viss motortyp hade det varit önskligt, om lotsstyrelsen i det avseendet hade följt den underordnade personalens önskan. Men det gjorde man ej. Man gick i stället in för att taga samma motormärke, som man i allmänhet använde.

Jag vill ju också säga, att när denna fråga om lotsstyrelsens upphandling förts på tal, man inom initierade kretsar allmänt ansett att styrelsen handlat självrådligt vid inköp av motorer. Man har också kunnat påpeka i den allmänna diskussionen, i pressen och eljest vid olika tillfällen, hur lotsstyrelsen förfarit i sitt upphandlingsväsen, där man kanhända gjort en gubbe, som man säger; och sedan, när man funnit, att kritiken blivit för stark, har vederbörande leverantör köpt tillbaka den en gång försälda motorn och båten. Det visar ju ändå, att man behöver vara försiktig och se till, att just detta anbuds-förfarande får komma till sin rätt. Det är ändå så, att vi hålla även här i riksdagen på formerna, och även om man ibland måste av praktiska skäl bortse från dessa, är det dock formellt sett varje verks skyldighet att, där det sig göra låter, infordra anbud för att därmed få jämförande prisuppgifter. Det må sedan ankomma på verket i fråga att, som jag nyss nämnde, antaga eller förkasta det lägsta anbudet. Det blir dess sak. Men då finns i varje fall rätten att få konkurrera och den allmänna trygghetskänslan har kommit till sitt berättigande.

Jag ber, herr talman, än en gång att få uttala mitt tack till herr statsrådet för den utredning, han verkställt, och det svar, han givit.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hansén**: Herr talman! Det råder säkerligen icke mer än en mening därom, att i princip bör en fri tävlan äga rum vid upphandling för statens räkning och därmed säkerställas, att statsverket får sina varor för bästa möjliga pris. Men i detta särskilda fall har vid den utredning, som lotsverket gjort med anledning av interpellationen, det visat sig, att lotsverket, då det tidigare upphandlat motorer av andra fabrikat, har haft mycket ledsamma erfarenheter, som kostat statsverket betydande belopp. Detta gällde just stora motorer.

Vad beträffar upphandlingen av en särskild motor, som den ärade interpellanten nämnde om, förmodar jag, att det är den, som det talas om i handlingarna från lotsverket. Det förhöll sig så, att lotsverket ville hava en motor med viss särskild omkastningskonstruktion, som de andra fabrikanterna icke tillverkade. Anledningen till att lotsverket köpte på sätt skedde var att de andra fabrikanterna icke levererade den sorts motorer, som man var angelägen att få.

Jag kan, ehuru lekman, väl inse, att lotsverket som har en betydande personal, vilken flyttar från den ena platsen till den andra, bör ha betydande fördelar av att hava så liten variation som möjligt i fråga om motortyperna. Har man en motortyp, kan personalen sköta den vare sig den tjänstgör på den ena båten eller fyrplatsen eller på den andra. Emellertid vill jag nämna, att lotsstyrelsen uppgiver sig hava förvissat sig om, att den fått lägsta pris för de motorer, den köpt, och att den fått den högsta rabatt, som fabriken lämnar. Självfallet kommer lotsstyrelsen även i fortsättningen att låta sig angeläget vara att se till — vilket jag muntligen sagt till dem är en självfallen sak — att statsverket vid upphandlingen får billigast möjliga pris, som kunna erhållas.

Interpellanten erinrade om i slutorden, att riksdagen håller på formerna. Emellertid är det ju så, att lotsstyrelsen har bemyndigande att i viss utsträckning upphandla under hand. Frågeställningen är alltså: har det passerade varit av den art, att det är anledning för Kungl. Maj:t att göra en ändring

i detta bemyndigande? Såsom jag tidigare framhållit har jag icke för närvarande ansett, att några sådana skäl föreläge.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

§ 3.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 58, angående beräkning av beviljningarna för budgetåret 1932/1933, m. m.;

första lagutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner angående dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1932/1933 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

sammansatta första lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 14, angående ersättning åt sammansatta första lag- och jordbruksutskottets sekreterare m. fl.; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 102, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933 jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande, utlåtanden och memorial hemställt.

§ 4.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 2 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 3 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 4 B, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 5 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 6 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 10 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet;

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring jämte en i ämnet väckt motion;

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933;

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning» framställda förslag om nedskrivning av det i statens produktiva fonder nedlagda lånemedelskapitalet m. m.;

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av medel till täckande av viss statens järnvägars fordran hos Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag;

nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna jämte i ämnet väckta motioner;

nr 370, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 52, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt de för religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder anställda präster;

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 231, gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 270, dels ock i propositionen nr 262, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933, gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för en andra tilloppstunnel vid Porjus kraftstation jämte två i ämnet väckta motioner; samt

från bankoutskottet:

nr 11 B, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933, i vad angår pensions- och indragningsstaterna.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.